

LIFE TERRACESCAPE

Το έργο LIFE TERRACESCAPE αποτελεί μια προσπάθεια να αυξηθεί η τοπική αγροτική παραγωγή της Άνδρου (ίσως και άλλων νησιών αργότερα) και να αξιοποιηθεί σε δράσεις τοπικής ανάπτυξης, συνδυάζοντας παραγωγή αγροτικών προϊόντων, σχετικών τουριστικών δραστηριοτήτων, με το αγροτικό τοπίο, τις εγκαταλεημένες σήμερα αναβαθμίδες, τις τοπικές **αιμασιές**. Στόχος είναι να αποδειχθεί στην πράξη ότι η καλλιέργεια σε εκτάσεις με αιμασιές είναι οικονομικά βιώσιμη, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην διατήρηση των αιμασιών και άλλων χαρακτηριστικών του αγροτικού τοπίου, ώστε το εγχείρημα, μακροπρόθεσμα, να συνεισφέρει στον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Το έργο ξεκίνησε τον Ιούλιο 2017 και θα ολοκληρωθεί τον Αύγουστο 2021. Η κυριότερη δράση του αφορά στην καλλιέργεια σε αιμασιές σε μια έκταση που θα καθοριστεί από το ενδιαφέρον των ιδιοκτητών της γης και των αγροτών της Άνδρου. Μιας και τα σημαντικότερα προβλήματα σήμερα στο νησί είναι η αδυναμία πολλών ιδιοκτητών να αντεπεξέλθουν στα κόστη καλλιέργειας σε χωράφια με αιμασιές, η μεγάλη ηλικία πολλών ιδιοκτητών ή η κατοικία τους εκτός Άνδρου, γενικώς η έλλειψη εργατικού δυναμικού, η ιδέα του έργου είναι να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα μέσα από μια «συμμετοχική διαχείριση της γης».

Τι σημαίνει συμμετοχική διαχείριση της γης;

Η ιδέα πίσω από την «Συμμετοχική Επιστασία», όπως θα ακούγεται εφεξής, ή «συμμετοχική διαχείριση» της γης, είναι απλή. Σήμερα, που λίγοι αγρότες/ιδιοκτήτες και λίγες αγρότισσες/ιδιοκτήτριες γης θέλουν ή μπορούν να ασχοληθούν με τη διαχείριση της γης, η δημιουργία ενός οργανισμού συμμετοχικής επιστασίας έρχεται να καλύψει αυτό το κενό. Μέσω εθελοντικών συμφωνιών μεταξύ ιδιοκτητών γης / χρηστών και του οργανισμού, η γη που «συμμετέχει» καλλιεργείται, συντηρείται ή ό,τι άλλο σε σχέση με τους σκοπούς του οργανισμού. Γενικά, η συμμετοχική επιστασία είναι ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο σε περιπτώσεις που θέλουμε να διατηρήσουμε συγκεκριμένες χρήσεις γης που βοηθούν στη βιώσιμη διαχείριση της γης, που βασίζεται τόσο στην ιδιωτική πρωτοβουλία (από μέρος ενός μεμονωμένου ιδιοκτήτη, ενός χρήστη πόρων, μιας επιχείρησης ή / και μιας Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης –ΜΚΟ) όσο και σε δημόσιες πολιτικές, που μπορεί να παρέχουν κίνητρα, σχεδιασμό χρήσεων γης και υποστήριξη παντός τύπου.

Για την πραγμάτωση των παραπάνω σκοπών, θα δημιουργηθεί στην Άνδρο ένας «Οργανισμός Επιστασίας Γης», στον οποίον μπορούν να συμμετέχουν ιδιοκτήτες γης, γεωργοί, και απλώς εργαζόμενοι σε αυτόν, ο οποίος θα αναλάβει την διαχείριση του συστήματος επανακαλλιέργειας των αιμασιών. Ο Οργανισμός αυτός θα έχει την νομική μορφή της ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ., μιας Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης. Η μορφή αυτή έχει ορισμένα πλεονεκτήματα όσον αφορά στην σύναψη συμφωνιών με άλλους φορείς, χωρίς ουσιαστικά να διαφέρει, από διαχειριστική άποψη, από ένα συνεταιρισμό. Λεπτομέρειες θα βρείτε σε μελλοντικό ξεχωριστό έντυπο, όπου θα παρουσιάζεται αναλυτικά η μορφή, οι στόχοι και οι περιορισμοί της νομικής αυτής μορφής. Ωστόσο, πέρα από την όποια νομική μορφή, η εμπειρία έχει αποδείξει ότι κάθε οργανισμός είναι τόσο «καλός» όσο οι άνθρωποι που τον δημιουργούν, τον στελεχώνουν, και τον λειτουργούν. Το πραγματικό στοίχημα, λοιπόν, είναι να εμπλακούν άνθρωποι που να πιστεύουν στους στόχους του υπό δημιουργία Οργανισμού και του έργου και να είναι διατεθειμένοι να βοηθήσουν.

Πως μπορείς να συμμετέχεις;

Μπορείς να δηλώσεις σήμερα την επιθυμία σου ή να πάρεις περισσότερες πληροφορίες. Μπορείς οποιαδήποτε άλλη στιγμή να μιλήσεις με κάποιον από εμάς (λεπτομέρειες στη δεύτερη σελίδα του εγγράφου). Το να πάρεις πληροφορίες δεν σημαίνει ότι αναγκαστικά θα συμμετέχεις στο έργο. Είναι μια σημαντική απόφαση που πρέπει να σκεφτείς μόνος ή με την οικογένειά σου. Φυσικά, ακόμη και όταν συμμετέχεις, μπορείς να ανακαλέσεις την συμμετοχή σου, με μια διαδικασία εύκολη και ξεκάθαρη, χωρίς οικονομικά ή άλλα βάρη. Θα ήταν όμως σημαντικό, αν αποφασίσεις να συμμετάσχεις, να περιμένεις να δεις τα αποτελέσματα στο τέλος του έργου και της περιόδου δέσμευσης της γης σου (συνήθως πέντε χρόνια), κάτι που ελπίζουμε να σε κάνει περήφανο και κερδισμένο. Άρα μπορείς να:

- συμμετέχεις ως εταίρος στον Οργανισμό Διαχείρισης Γης και να εργάζεσαι ο ίδιος στη γη σου,
- συμμετέχεις ως εταίρος στον Οργανισμό Διαχείρισης Γης και να παραχωρήσεις γη και εργασία στον Οργανισμό (να μην εργάζεσαι ο ίδιος στη γη σου),
- μη συμμετέχεις ως εταίρος στον Οργανισμό Διαχείρισης Γης και να παραχωρήσεις την γη στον Οργανισμό (να μην εργάζεσαι ο ίδιος στη γη σου)

Ό,τι και αν διαλέξεις είσαι ευπρόσδεκτος/η!!

Τι υποχρεώσεις θα έχεις εσύ και η γη σου;

Η συμμετοχή σου θα έχει κάποιες υποχρεώσεις που αφορούν κυρίως την καλλιέργεια της. Θα πρέπει ο Οργανισμός να έχει πρόσβαση στη γη, θα πρέπει οι οδηγίες του επιστημονικού συμβούλου και οι καλλιεργητικές πρακτικές να ακολουθούνται και να γίνεται καταγραφή των παρεμβάσεων που έγιναν. Αν αποφασίσεις ότι δεν θέλεις και δεν μπορείς να καλλιεργείς ο ίδιος, τότε όλα αυτά θα τα αναλάβει ο Οργανισμός (δες και πιο πάνω) και η μοναδική σου υποχρέωση θα είναι να παρέχεις διαχειριστική πρόσβαση.

Η συμμετοχή σου **ΔΕΝ σημαίνει ότι μεταβιβάζεται η γη σου στον Οργανισμό**. Αντίθετα, μπορείς να την μεταβιβάσεις – κληρονομήσεις – κάνεις γονική παροχή. Γενικά, **διατηρείς ΟΛΑ τα δικαιώματα που έχεις πάνω στη γη**. Η κυριότητα της γης σου ανήκει!

Τι θα κερδίσεις;

Είμαστε πεπεισμένοι ότι θα κερδίσεις αρκετά πράγματα. Το πρώτο έχει να κάνει με την ίδια την καλλιέργεια. Κανείς δεν θέλει να βλέπει τη γη του να μένει χέρσα και ο κόπος παππούδων, γιαγιάδων να μετατρέπεται σε σιωπηλά ρουμάνια. Το δεύτερο και κατά τη γνώμη μας και πιο σημαντικό, είναι ότι θα συμβάλλεις σε μια προσπάθεια τοπικής ανάπτυξης που επιχειρεί να συνδυάσει τοπικά προϊόντα με τουριστικές δραστηριότητες, γαστρονομία, και όλα αυτά με σκηνικό το τοπίο της Άνδρου. Από την άλλη, μπορεί να υπάρξει και οικονομικό έπαθλο, να κερδίσεις χρήματα, ακόμη και κατά τα πρώτα χρόνια του έργου! Σκοπός μας δεν είναι η δημιουργία ενός υπαίθριου μουσείου, αλλά να δείξουμε ότι η καλλιέργεια, προσωπικά για καθένα συμμετέχοντα, μπορεί να είναι αν όχι επικερδής, τουλάχιστον όχι ζημιογόνα. Γι' αυτό και αξίζει να φτάσουν όλοι να αναρωτηθούν: **και τι έχω να χάσω;**

LIFE TERRACESCAPE

Τι θα καλλιεργηθεί;

Αφήσαμε στο τέλος μια «υποχρέωση», που αποτελεί περισσότερο ευκαιρία: Αφορά το ότι όλοι οι συμμετέχοντες πρέπει να ακολουθούν το καλλιεργητικό σχέδιο για κάθε μια από τις διαφορετικές καλλιέργειες που πρόκειται να καλλιεργηθούν. Ποιες θα είναι αυτές; Στόχος μας είναι να έχουμε καλλιέργειες προσαρμοσμένες στις τοπικές συνθήκες και ιδιαιτερότητες που να μπορούν ταυτόχρονα να παράγουν προϊόντα που θα μπορούν είτε άμεσα, είτε μετά από μεταποίηση να αποτελέσουν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας. Ξεκινάμε με τις καλλιέργειες: κριθάρι (*Hordeum vulgare*), μαυρομάτικο φασόλι (*Vigna unguiculata*), καθώς και τοπικές ποικιλίες της Άνδρου, όπως ο αρακάς Άνδρου -κοινώς λαθούρι (*Lathyrus ochrus*), το μελιτζανί φασόλι (*Phaseolus vulgaris*), και το κρεμμύδι (*Allium cepa*).

Η επιλογή των παραπάνω ποικιλιών και καλλιεργειών έγινε σύμφωνα με την ιστορική χρήση των τοπικών αγρών, την κλιματική και περιβαλλοντική τους διάσταση, τη σχέση τους με τις απαιτήσεις της τοπικής βιοποικιλότητας και του ιστορικού τοπίου, ιδιαίτερα διασυνδέοντας τις παραδοσιακές αυτές καλλιέργειες με τις αιμασιές, συχνά δε σε συγκεκριμένους τύπους αιμασιών, τις απαιτήσεις της σύγχρονης ζήτησης και της τουριστικής αγοράς και τις τοπικές συνθήκες (π.χ. μικροκλίμα, εδαφολογικά χαρακτηριστικά, εδαφική έκθεση και κλίση, γεωλογικές και αρχιτεκτονικές ιδιαιτερότητες).

Για κάθε μια από τις προτεινόμενες επιμέρους καλλιέργειες, θα εκπονηθεί ειδικό σχέδιο για **εισορές** (θα περιλαμβάνει και πρακτικές διαχείρισης) και **εκροές**. Όσον αφορά στις εισορές, το σχέδιο θα βασίζεται στις απαιτήσεις του Συστήματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, το οποίο έχει εκπονήσει ο AGROCERT. Το σχέδιο αυτό αφορά στα εξής σημαντικά θέματα καλλιέργειας: (1) Πολλαπλασιαστικό υλικό (θα αφορά το πως θα γίνει η προμήθεια και αναπαραγωγή του καλλιεργητικού υλικού), (2) Γενικές καλλιεργητικές φροντίδες, (3) Διαχείριση του εδάφους (κατεργασία, διαχείριση αιμασιών, κτλ.), (4) Παρακολούθηση καιροού, (5) Θρέψη φυτών (λίπανση), με αναλυτικά αρχεία παρεμβάσεων ανά τεμάχιο/έτος, (6) Άρδευση (απαιτήσεις και διαθεσιμότητα αρδευτικού νερού, με αναλυτικά αρχεία παρεμβάσεων ανά αγροτεμάχιο/έτος), (7) Φυτοπροστασία (προώθηση βιολογικής γεωργίας, και, γενικώς, Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης με στόχο την πρόληψη και όχι την θεραπεία των προσβολών – ασθενειών για τον σκοπό αυτόν πρόκειται να διατηρούνται αναλυτικά αρχεία παρεμβάσεων ανά τεμάχιο/έτος), (8) Συγκομιδή και μετασυλλεκτικοί χειρισμοί, (9) Διαχείριση εξοπλισμού (κινητού – ακίνητου) & ενέργειας, (10) Διαχείριση ρύπων, (11) Περιβάλλον – Βιοποικιλότητα, (12) Υγεία, ασφάλεια & κατάρτιση των εργαζομένων.

Ποιος θα διαχειριστεί τα προϊόντα; Με τι σχέδιο;

Το έργο προβλέπει τη δημιουργία μιας εταιρείας, ο τύπος της οποίας μέλλει να καθορισθεί, η οποία θα διαχειρίζεται τα προϊόντα που θα παραχθούν. Το επιχειρηματικό σχέδιο έχει τρεις αγορές στόχους: (α) τους τουρίστες και επισκέπτες της Άνδρου, με πωλήσεις άμεσες, σε τοπικά καταστήματα, και έμμεσες, σε εστιατόρια και ταβέρνες με ειδικές συνταγές, (β) καταναλωτές σε επιλεγμένα καταστήματα στην Αθήνα, κατά προτίμηση σε περιοχές υψηλών εισοδημάτων, και (γ) καταναλωτές σε πλοία και γειτονικά νησιά.

Τα προϊόντα που θα παραχθούν θα σχετίζονται προφανώς με τις καλλιέργειες και θα είναι είτε «νωπά», είτε μεταποιημένα. Ιδιαίτερη σημασία θα δοθεί στην ανάπτυξη γαστρονομικών προϊόντων που θα χρησιμοποιούνται τα προϊόντα που θα παραχθούν και θα προσφέρονται σε τοπικά εστιατόρια και ταβέρνες με την ανάλογη σήμανση. Επίσης, το επιχειρηματικό σχέδιο προβλέπει συνεργασία με επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών, όχι μόνο επιχειρήσεις εστίασης, αλλά και επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ξενάγησης, αθλητισμού και γενικά δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο. Επίσης, ένας σημαντικός στόχος είναι τα παραγόμενα προϊόντα (άμεσα και μεταποιημένα) να έχουν ετικέτες ποιότητας, όπως: προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας ή/και ολοκληρωμένης διαχείρισης, με ιχνηλασιμότητα σε όλα τα στάδια της παραγωγής και χαμηλού ανθρακικού αποτυπώματος ή «φιλικά για το κλίμα», πάντα σε σχέση με τα καλλιεργητικά σχέδια που θα οριστικοποιηθούν. Όλα αυτά βέβαια είναι ακόμη υπό διαμόρφωση και η επιχειρηματική ανάπτυξη θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη δυναμική της καλλιέργειας και όσων θα συμμετάσχουν. Όσο περισσότεροι, τόσο μεγαλύτερη η παραγωγή, με ανάλογη αύξηση της πιθανότητας για καλύτερη εμπορική αξιοποίηση.

Ποιος υποστηρίζει οικονομικά το εγχείρημα;

Το έργο του LIFE TERRACESCAPE, με τίτλο «Μετατροπή των εγκαταλειμμένων τοπίων αναβαθμίδων σε πράσινες υποδομές μέσω συμμετοχικής επιστασίας γης για καλύτερη προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή» (LIFE16 CCA/GR/000050), συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και στοχεύει στην αποκατάσταση – επαναχρησιμοποίηση – επανακαλλιέργεια μεγάλης κλίμακας αιμασιών της Άνδρου με σκοπό την αναζωογόνηση του πρωτογενούς τομέα, ώστε να καταστεί οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμος. Το έργο συντονίζεται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, που φέρει και την επιστημονική ευθύνη υλοποίησής του (Καθηγήτρια Θεοδώρα Πετανίδου, t.petanidou@aegean.gr).

Με ποιον και πού μπορείτε να μιλάτε;

Στον Δήμο Άνδρου: Ισίδωρος Νικολάου, Υπεύθυνος LIFE TERRACESCAPE για τον Δήμο Άνδρου: isidoros@andros.gr, 22820360224, 2282062319, 6973393915

Στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Θανάσης Κίζος, Αναπλ. Καθηγητής akizos@aegean.gr, 2251036447, 6976847655 & Γιώργος Νάκας: nakas@geo.aegean.gr, 2251036423, 6908239132

Στον ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ: Δρ Φωτεινή Μυλωνά, Υπεύθυνη Τράπεζας Γενετικού Υλικού, phmylona@agro.auth.gr, 2310-471544, 6945151267

Και τότε ξεκινάμε;
Σήμερα! Ελάτε να μιλήσουμε!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ

ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικών και Καποδιστριακών
Πανεπιστημίων Αθηνών